

ЗМІСТ

1.Посада асистента вчителя в закладі освіти з інклюзивною формою навчання	3-7
2. Супровід дитини з особливими освітніми потребами. Команда фахівців з розроблення індивідуальної програми розвитку.....	8-13
3.Диференціація процесу оцінювання навчальних результатів здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.....	14-18
4. Термінологічний словник.....	19-20
5. Література.....	20-21

Посада асистента вчителя в закладі освіти

з інклюзивною формою навчання

Наказ МОН від 01 червня 2013 року № 665

«Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників

Лист МОН від 25.09.2012 № 1/9-675

«Щодо посадових обов'язків асистента вчителя

Асистент вчителя виконує визначені функції:

Організаційну: допомагає при організації освітнього процесу у класі з інклюзивним навчанням; надає допомогу учням з особливими освітніми потребами при організації робочого місця; спостерігає за дитиною з метою вивчення її індивідуальних

особливостей, схильностей, інтересів і потреб; допомагає концентрувати увагу, сприяє формуванню саморегуляції та самоконтролю учня; співпрацює з фахівцями, які безпосередньо працюють з дитиною з особливими освітніми потребами та беруть участь у розробці індивідуальної програми розвитку. Асистент вчителя забезпечує разом з іншими працівниками здорові та безпечні умови навчання, виховання та праці. Веде встановлену педагогічну документацію.

Навчально-розвивальну: асистент вчителя, співпрацюючи з вчителем, надає освітні послуги, спрямовані на задоволення освітніх потреб учнів; здійснює соціально-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами, дбає про професійне самовизначення та соціальну адаптацію учнів. Сприяє розвитку дітей з особливими освітніми потребами, покращенню їхнього психоемоційного стану. Стимулює розвиток соціальної активності дітей, сприяє виявленню та розкриттю їхніх здібностей, талантів, обдарувань шляхом їх участі в науковій, технічній, художній діяльності. Створює навчально-виховні ситуації, обстановку оптимізму та впевненості у своїх силах та майбутньому.

Закон України «Про освіту»

Психолого-педагогічні послуги – комплексна система заходів супроводження особи з особливими освітніми потребами

Психолого-педагогічний супровід – комплексна система заходів з організації освітнього процесу

Корекційно-розвиткові послуги (допомога) - комплексна система заходів супроводження особи з особливими освітніми потребами

Діагностичну: разом із групою фахівців, які розробляють індивідуальну програму розвитку дітей з особливими освітніми потребами, оцінює навчальні досягнення учнів; оцінює виконання індивідуальної програми розвитку, вивчає та аналізує динаміку розвитку учня.

Прогностичну: на основі вивчення актуального та потенційного розвитку дитини бере участь у розробці індивідуальної програми розвитку.

Консультативну: постійно спілкується з батьками, надаючи їм необхідну консультативну допомогу; інформує вчителя класу та батьків про досягнення учня. Дотримується педагогічної етики, поважає гідність особистості дитини, захищає її від будь-яких форм фізичного або психічного насильства. Постійно підвищує свій професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру.

Необхідні компетентності асистента вчителя

Лист МОН від 25.09.2012 № 1/9-675	«Щодо посадових обов'язків асистента вчителя»
-----------------------------------	---

Асистент вчителя повинен знати

Основи законодавства України про освіту, соціальний захист; міжнародні документи про права людини й дитини; державні стандарти освіти; нормативні документи з питань навчання та виховання; сучасні досягнення науки і практики у галузі педагогіки; психолого-педагогічні дисципліни; особливості розвитку дітей з особливими освітніми потребами різного віку; ефективні методи, форми та прийоми роботи з дітьми, застосовуючи індивідуальний та диференційований підхід; рівні адаптації навчального та фізичного навантаження; методи використання сучасних технічних засобів та обладнання; основи роботи з громадськістю та сім'єю; етичні норми і правила організації навчання та виховання дітей; норми та правила ведення педагогічної документації.

Асистент вчителя повинен вміти

Застосовувати професійні знання в практичній діяльності, здійснювати педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання;

разом із іншими фахівцями складати та реалізовувати індивідуальну програму розвитку дитини; вести спостереження та аналізувати динаміку розвитку учня; налагоджувати міжособистісні стосунки між всіма суб'єктами навчально-виховної діяльності; займатись посередницькою діяльністю в сфері виховання та соціальної допомоги.

Асистент вчителя повинен мати

Розвинені комунікативні та організаційні здібності, здатність співчувати, співпереживати; ціннісні орієнтації, спрямовані на розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, на творчу педагогічну діяльність; навички вирішення конфліктних ситуацій.

Спільні маршрути діяльності вчителя та асистента вчителя

Напрямок діяльності

Обов'язки	,	якщо вчителя
------------------	---	---------------------

Спільні дії

Обов'язки асистентів вчителів

Діагностування

-визначити навчальні потреби

-обговорювати здібності учнів, їх сильні і слабкі сторони;

-відвідувати засідання зі складання ІПР

-спостерігати за поведінкою учня й надавати інформацію вчителям, фахівцям команди індивідуального навчання

Пропозиції

-пропонувати рішення, вибрати з наявних альтернатив;

-підготувати індивідуальну програму розвитку (ІПР);

-вести портфоліо учня, додатки та доповнення до ІПР

-обговорити очікувані результати учнів;

-обговорити навчальні, поведінкові, емоційні цілі

-в рамках своєї професійної кваліфікації та посадових обов'язків пропонувати вчителям виконувати

Планування

-планувати дії на уроці і підбирати матеріали;

-запроваджувати способи адаптації і модифікації, форми і методи навчально-виховної роботи,

-встановлювати пріоритети

-готувати матеріали до навчально-виховної роботи;

-інформувати один одного та фахівців команди індивідуального супроводу дитини з особливими потребами

-допомагати в підготовці матеріалів та проведенні іншої допоміжної роботи

Дисципліна

-запровадження чітко зрозумілої системи управління в класі, правил поведінки в класі й очікувань

-регулярні зустрічі (у т.ч. із членами команди фахівців індивідуального супроводу дитини та її батьками)

-співпраця в рамках встановлених дій, із врахуванням змісту ІПР

Навчання

-складання та реалізація планів навчально-виховної роботи;

-допомога учням під час навчально-виховної роботи;

-використання курикулу відповідно до потреб дітей з особливими освітніми потребами;

-надання матеріалів асистентам вчителя

-обговорення та визначення очікуваних результатів;

-обговорення окремих стратегій, дій та результатів;

-обговорення можливостей створення універсального середовища для дітей з особливими освітніми потребами;

-детальне роз'яснення елементів уроків за потребами дітей;

-проведення вправ на закріплення навчального матеріалу;

-впровадження спеціальних технік, які пропонує вчитель;

-ведення записів та інформування вчителя щодо них

Оцінювання

-оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами згідно з критеріями

-забезпечення виконання учнями індивідуального навчального плану (ІНП)

-обговорення поведінки дітей з особливими освітніми потребами під час навчально-виховної роботи

-збір інформації для портфоліо для визначення досягнень учнів з особливими освітніми потребами

Звітування

-інформування батьків про хід та особливості навчання дітей з особливими освітніми потребами

-обговорення інформації, отриманої від учнів;

-дотримання конфіденційності

-повідомлення вчителів про сильні сторони, досягнення та потреби учнів;

-повідомлення вчителів про особливості поведінки учнів, результати навчання (будь-які)

Інформування

-обізнаність щодо заходів з підвищення професійності майстерності, зокрема щодо впровадження

-дотримання спільних педагогічних маршрутів, у т.ч., визначених завданнями ІПР

-обізнаність щодо заходів з підвищення професійності майстерності, зокрема, щодо впровадження

Модифікація навчальних програм

-аналіз змісту педагогічної діяльності щодо реалізації курикулуму (програм, форм, методів навчання)

аналіз змісту педагогічної діяльності щодо реалізації курикулуму (програм, форм, методів навчання)

-спостереження та інформування вчителів про те, наскільки обрані програми, форми, методи

Примітка:

У матеріалі вико

Супровід дитини з особливими освітніми потребами.

Команда фахівців з розроблення ІПР

Постанова КМУ від 15.08.2011 № 872	«Про затвердження
---	--------------------------

п. 11 Особливістю навчально-виховного процесу дітей з особливими освітніми потребами є його

Постанова КМУ від 09.08.2017 № 588	«Про внесення
---	----------------------

п. 11 Корекційно-розвиткові заняття проводяться вчителями-дефектологами (корекційними педа
--

п. 14 Освітні та соціальні потреби дітей із складними порушеннями розвитку під час їх перебуван

Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами (ІПР) - документ, у якому визначаються вимоги до надання освітніх послуг дитині з ООП, характер освітніх послуг і форми підтримки. ІПР також є засобом комунікації, адже інформує педагогів і батьків про потенційні можливості дитини, динаміку її розвитку.

ІПР – документальне свідчення організації навчання дітей з ООП.

Закон України «Про освіту»

Ст. 19 Навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами, зокрема тими, що спричин
--

Постанова КМУ від 14.02.2017 № 88
--

п. 4 За рахунок субвенції здійснюється оплата таких видатків:

проведення (надання) додаткових корекційно-розвиткових занять (послуг), що визначені індивідуальною програмою розвитку

Засідання з розроблення ІПР

Засідання з розроблення ІПР потребує значної підготовчої роботи. Фахівці – члени команди індивідуального супроводу, педагоги, які здійснювали освітній процес і спостерігали за дитиною, готують інформацію про потенціальні можливості, потреби, особливості організації освітнього процесу з кожною окремою дитиною з ООП. Спільними рішеннями, учасники засідання, визначають загальні підходи до навчання дитини з ООП, планують довготривалі і короткотривалі цілі, можливості модифікації курикулуму (навчальних програм), прийомів адаптації середовища до потреб дитини з ООП.

Постанова КМУ від 09.08.2017 № 588	«Про внесення змін до Закону України «Про освіту»
------------------------------------	---

Відповідно до індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності на кожного учня

В індивідуальній програмі розвитку зазначається загальна інформація про учня, наявний рівень

Індивідуальна програма розвитку розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини.

Батьки дітей з ООП є обов'язковими учасниками команди зі складання ІПР. Разом з тим, батьки отримують інформацію про методи викладання, зміст навчальної програми та заплановані модифікації, строки виконання, шляхи забезпечення додаткових потреб учня.

Після участі у засіданні з розроблення ІПР у спеціалістів та батьків повинно бути чітке уявлення щодо потреб створення ІПР; фахівців, які здійснюватимуть психолого-педагогічний супровід та/або корекційно-розвиткову роботу; тривалість послуг; методи оцінювання навчальних досягнень учнів та рівня реалізації ІПР; періодичність перегляду/оновлення ІПР.

Диференціація викладання: здійснення адаптацій та модифікацій

Для дітей з ООП важлива додаткова (індивідуалізована) підтримка у навчанні, стратегіями такої підтримки є адаптація і модифікація, які педагоги повинні/можуть здійснювати в освітній діяльності відповідно до особливостей розвитку і потреб кожної окремої дитини з ООП.

Лист МОН від 18.05.2012 № 1/9-384	«Про організацію інклюзивного навчання»
-----------------------------------	---

Модифікація – трансформує характер подачі матеріалу шляхом зміни змісту або концептуальності матеріалу.

Адаптація – змінює характер подачі матеріалу, не змінюючи зміст або концептуальну складність матеріалу.

-пристосування середовища (збільшення інтенсивності освітлення в класних кімнатах, де є діти з особливостями зору);

-адаптація навчальних підходів (використання навчальних завдань різного рівня складності; збільшення часу на виконання завдань);

-адаптація матеріалів (адаптація навчальних посібників, наочних та інших матеріалів; використання альтернативних форм навчання);

Приклад:

- Учень з ООП здатний засвоїти зміст навчальної програми, але йому необхідна адаптація навчального процесу. Він працює над тим матеріалом, над засвоєнням якого працюють його однолітки, але форма (процес) навчання може відрізнитись.
- Учень з ООП може засвоїти лише частину матеріалу навчальної програми. У цьому випадку, варто зосередитись лише на тих завданнях, які відповідають його потребам і можливостям.
- Учень з ООП не може засвоїти навчальний матеріал (на даний час). У такому випадку, необхідно для цього учня визначити інші навчальні цілі. Учитель може дати учню завдання над досягненням цілей у тій самій сфері, але на іншому рівні.

Успішне залучення дітей з ООП до навчання на уроці залежить від добору, зміни, модифікації навчальних посібників.

Наприклад, способи модифікації навчальних посібників можуть бути такими:

-поліпшення умов читання і письма;

-виділення шрифту або кольором ключових елементів у тексті;

-уникнення надмірних деталей у тексті і спрощення формату;

-візуальне сприйняття: малюнки, діаграми, схеми, ілюстрації;

-рукописні помітки і відмітки на полях;

-скорочення загального обсягу матеріалу;

-використання простих мовних конструкцій і нескладного словника;

-включення селективного контексту (актуальність, практичність, посилання на інтернет-джерела);

-використання альтернативних матеріалів (відео, діаграми, моделі);

-створення нових матеріалів;

-підготовка щоденних домашніх завдань для школярів.

Модифікуючи навчальні посібники, треба враховувати змістове наповнення. У деяких випадках для учнів з особливими освітніми потребами доцільно акцентувати увагу на найважливіших моментах з навчальної програми.

Деякі діти з ООП швидко опановують матеріал на основі альтернативних джерел, наприклад, відео-інформації, дискусії або в практичній діяльності. Першочергово, це стосується учнів з порушенням писемного мовлення. Неспроможність достатньо засвоювати навчальний матеріал, представлений в писемній формі, суттєво перешкоджає опануванню знань з інших предметів. У таких випадках застосування

спеціальних навчальних матеріалів буде обов'язковим. Безумовно, підготовка альтернативних матеріалів – додаткове навантаження на учителя, однак позитивні наслідки такого підходу помітно відчують не лише діти з особливими освітніми потребами, від урізноманітнення подачі навчального матеріалу виграють усі учні класу.

Співпраця фахівців індивідуального супроводу

дитини з особливими освітніми потребами

Лист МОН від 02.01.2013 № 1/9-1	«Про визначення з
--	--------------------------

Встановлення ефективних способів комунікації

Для створення здорової робочої атмосфери вчителі повинні ефективно спілкуватись з асистентами. Розпочати слід з чіткого розуміння сторонами своїх ролей та обов'язків, а також створити можливості для постійного вільного обговорення ситуацій тощо. Також ефективна комунікація залежить від того, наскільки обидві сторони чують одна одну та враховують отриману інформацію.

Забезпечення інформування асистентів вчителів

Для постійного інформування асистентів вчителів про політику закладу освіти, дії (рішення) адміністрації, події із життя закладу, доцільно планувати систематичні зустрічі/обмін інформацією засобами електронного листування тощо.

Моделювання спільних базових поведінкових стратегій

З метою якісної реалізації особистісно-орієнтованих підходів, вчителю та асистенту вчителя бажано визначити спільні поведінкові та комунікативні стратегії.

Участь у робочих зустрічах та заходах з підвищення кваліфікації

Систематична участь асистентів вчителів на робочих зустрічах (внутрішніх нарадах, методичних заходах, зборах фахівців команди індивідуального супроводу дитини з особливими освітніми потребами, різновидах заходів з підвищення кваліфікації) забезпечує обізнаність про діяльність членів колективу щодо освітньої діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами; підвищення фахової майстерності, можливість обміну досвідом і ознайомлення з передовим педагогічним досвідом та кращими практиками.

Під час робочих зустрічей з питань складання і впровадження індивідуальної програми розвитку фахівці команди супроводу дитини з особливими освітніми потребами разом з батьками мають змогу співпрацювати для визначення подальших стратегій освітньої діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами. Участь в обговоренні усіх фахівців команди супроводу є обов'язковою, спільне обговорення повинно стати правилом педагогічного колективу закладу освіти.

Конференції з батьками

Зазвичай на спільних зустрічах/конференціях з батьками присутні вчителі, які здійснюють просвітницьку, інформативну діяльність. Присутність асистента вчителя та виступ обговорюються попередньо, адже питання, які стосуються розвитку дітей з особливими освітніми потребами, психолого-педагогічного супроводу є конфіденційною інформацією. Натомість, існує можливість і потреба у висвітленні перед батьками інформації, яка би допомагала у підвищенні інклюзивної культури батьківської громади та дітей в контексті родинного виховання.

Засідання/наради персоналу

Обговорення стратегій поведінки з дітьми з особливими освітніми потребами потребує участі усіх членів колективу (педагогічного і технічного). Спрямовання поведінки усіх членів колективу на підтримку розмаїття серед дітей є міцним фундаментом успішного інклюзивного розвитку закладу освіти.

Формування ефективних стосунків

Ефективні стосунки між вчителем та асистентом вчителя створюються за допомогою спільної відповідальності. Існує достатньо засобів для покращення ефективності співпраці між співробітниками. Для забезпечення максимально продуктивних стосунків вчителі мають:

- обговорювати ролі/обов'язки;
- встановлювати чіткі параметри;
- наголошувати на важливості конфіденційності;
- обговорити індивідуально-диференційовані підходи, форми, методи та засоби навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- призначити регулярні зустрічі вчителя з асистентом вчителя для обговорення спостереження за учнями, обмірковування стратегії впровадження програм тощо.

Маршрути співпраці вчителя, асистента вчителя, педагогів та персоналу закладів освіти покладається на адміністрацію. Директор, як лідер освітнього процесу, повинен

забезпечувати збереження цілісності професії вчителя. Сприяти цьому процесу можна двома шляхами: розробити чіткі посадові інструкції для всіх членів колективу, вчителя, асистента вчителя, педагогів, які надають корекційно-розвиткові послуги.

Контроль та оцінювання

Контроль та аналіз з боку адміністрації повинен базуватися на чітких посадових інструкціях, моніторингу досягнень учнів з особливими освітніми потребами. Поєднання зворотнього зв'язку, позитивної підтримки та самооцінювання полегшують процес співпраці усіх членів колективу, зокрема вчителя та асистента вчителя.

Делегування завдань асистентам

Вчитель несе відповідальність за виконання навчальної програми і зобов'язаний виконувати пов'язані з програмою професійні обов'язки. Асистенти вчителя за попереднім обговоренням беруть участь у навчальному компоненті освіти. Асистент не може діагностувати чи оцінювати учнів, однак, як член команди супроводу дитини з особливими освітніми потребами, може під час спільних зібрань висловлювати рекомендації (педагогам, батькам), ґрунтуючи свої відповіді на спостереженнях за дитиною, сильних сторонах та досягненнях учня. В певні моменти навчального процесу асистент вчителя може брати участь у навчальному компоненті освіти.

Примітка: У матеріалі використано досвід Асоціації вчителів Альберти (ATA – Alberta Teacher's Association).

Диференціація процесу оцінювання навчальних результатів

здобувачів освіти з особливими освітніми потребами

Лист від 08.02.2018 № 063-1325	(надання роз
Лист МОН від 12.07.2017 з 1/9-385	«Про навчальні п
Лист МОН від 14.06.2017 з 1/9-325	«Про навчальні п
Лист МОН від 10.01.2017 № 1/9-2	« Сучасні підходи

Контроль і перевірка в інклюзивному класі сприятимуть: своєчасному виявленню кола знань, умінь, навичок учнів, які потрібно розвивати/удосконалювати; повторенню і систематизації матеріалу; формуванню вміння відповідально й зосереджено працювати, користуватися прийомами самоперевірки і самоконтролю; стимулювати відповідальність учнів.

Об'єктами контролю у процесі навчання є: знання, уміння та навички визначені навчальними програмами; навчально-пізнавальні знання та вміння; власна діяльність; емоційно-ціннісні риси особистості, значущі для життєдіяльності в суспільстві.

Основними функціями перевірки й оцінювання навчальних досягнень учнів є:

Діагностична – передбачає визначення рівня досягнень окремого учня (класу, групи), виявлення готовності до засвоєння нового матеріалу, що дає вчителю змогу певним чином планувати й викладати навчальний матеріал, своєчасно надавати необхідну індивідуальну допомогу; попереджати можливі ускладнення.

Навчальна полягає у поліпшенні вивчення нового матеріалу, його засвоєння, відтворення, застосування, уточнення й поглиблення знань, їх систематизації,

удосконалення навичок і вмінь.

Діагностико-коригуюча - передбачає з'ясування причин труднощів, які виникають у конкретного учня під час навчання, виявлення потреб у вдосконаленні певних знань та вмінь, внесення коректив у діяльність учня і вчителя, спрямованих на відповідність потреб учнів з ООП.

Стимулючо-мотиваційна - покликана розвивати прагнення поліпшувати свої результати, формує позитивні мотиви навчання.

Розвивально-виховна - полягає у формуванні вміння самостійно і зосереджено працювати, сприяє розвитку працелюбності, наполегливості, активності, взаємодопомоги та інших якостей особистості.

В інклюзивному навчанні доречним буде застосування таких видів контролю: попередній, поточний, тематичний, підсумковий.

Попередній контроль – проводиться з діагностичною метою перед вивченням навчального предмету. Він дає змогу визначити готовність конкретного учня до оволодіння предметним змістом, виявити рівень сформованості навчально-пізнавальних умінь та особливості діяльності.

Поточний контроль – здійснюється на всіх етапах вивчення учнем змісту теми.

Тематичний контроль – передбачає оцінювання навчальних досягнень учня після вивчення однієї або кількох програмових тем (розділів).

Підсумковий контроль – здійснюється в кінці півріччя і навчального року.

Формування контрольно-оціночної діяльності молодшого школяра

Психологічні дослідження свідчать, що на початок шкільного навчання у дітей з достатнім інтелектуальним розвитком вже закладені передумови для опанування самоконтролю у навчальній діяльності – готовність сприймати та засвоювати необхідні прийоми та правила, специфічна активність, спрямована на організацію власної діяльності відповідно до визначених правил.

У дітей з особливими освітніми потребами робота над самоконтролем матиме таку ж послідовність. Однак у різних категорій дітей (затримка психічного розвитку, тяжкі порушення мовлення, дитячий церебральний параліч, легка розумова відсталість) вона має специфічні особливості, пов'язані з дисфункцією вищих психічних функцій. Такий стан може виявлятися у руховій і мовленнєвій розгальмованості, або патологічній уповільненості дій дитини. На розвиток словесної регуляції діяльності можуть негативно впливати мовленнєві відхилення (несформованість граматичних структур, узагальнюючої функції слова, обмеженість лексичного запасу).

Суттєво впливає на самоконтроль інтелектуальна недостатність первинного походження (у дітей із затримкою психічного розвитку, легкою розумовою відсталістю) та вторинного походження (при тяжких порушеннях мовлення, дитячих церебральних паралічах). Дуже часто самоконтроль дітей залежить від ситуації, присутності та допомоги дорослого, від зовнішньої мотивації.

В інклюзивному класі корисно запровадити портфоліо, яке добиратиме учень самостійно. Це дасть змогу вчителю розв'язати низку важливих корекційних завдань. Так, робота над портфоліо допоможе максимально розкрити індивідуальні можливості кожної дитини. Вже з початку навчання у школяра закладатиметься підґрунтя саморефлексії навчальної діяльності, тобто відповідальності та самостійності навчання, участь в якісному оцінюванні результатів власного навчання. У дитини формуватиметься вміння аналізувати власні інтереси, схильності, потреби і співвідносити їх з наявними можливостями. Цей чинник, зважаючи на низьку спроможність дитини з особливими освітніми потребами адекватно оцінити свій фізичний стан, інтелектуальні можливості, помітно завищену або знижену самооцінку, порівняно з нормою, допоможе розвивати позитивні якості особистості. Дослідниками доведено, що самостійна добірка матеріалів портфоліо породжує ситуацію успіху, призводить до підвищення самооцінки і впевненості у власних можливостях; окрім того вона розвиває пізнавальні інтереси і готовність до самостійного пізнання.

Портфоліо – це спеціально спланована та організована індивідуальна добірка матеріалів і документів, яка демонструє зусилля, динаміку і досягнення учнів у різних сферах.

Ось чому кінцеву мету навчального портфоліо вбачають в унаочненні прогресу навчання за результатами навчальної діяльності. Формування портфоліо здійснюється суб'єктивно.

У процесі вибору робіт для портфоліо вчителю важливо дати відповіді на такі запитання:

- Що добре вдається цьому конкретному учневі?
- Який прогрес у формуванні відповідної компетентності (компетентностей) демонструє ця робота учня?
- Яким чином ця робота співвідноситься з іншими роботами, що містяться у портфоліо? Зазвичай розрізняють три основні види портфоліо, кожен з яких має свої сильні і слабкі сторони:

Робоче (загальне) портфоліо – до його створення долучаються усі: вчитель, учень, батьки. Добираються як поточні роботи, так і зразки підсумкових робіт. Позитивними сторонами цього виду портфоліо є те, що воно найбільш точно відображає прогрес розвитку дитини, показуючи її щоденний прогрес. Слабкими сторонами є те, що воно може містити дуже багато різних зразків робіт і створювати ситуацію, коли лише педагог бере відповідальність за його наповнення. Щоб уникнути цього, потрібно утримувати портфоліо в доступному для дитини місці.

Демонстраційне портфоліо (учнівське портфоліо) – містить лише найкращі роботи учня, які обираються самим учнем. Такий вид портфоліо є досить сильною мотивацією для дитини виконувати роботи, що демонструють її найкращі здібності. Слабкою

стороною демонстраційного портфоліо є те, що у більшості випадків воно може не відображати щоденну діяльність дитини. Наприклад, для дитини з особливими освітніми потребами таке портфоліо не показує її слабкі місця та сфери, де потрібна додаткова допомога.

Портфоліо вчителя – таке портфоліо містить контрольні (тестові) завдання і зразки робіт, вибрані самим учителем. У вчительське портфоліо вкладаються продукти навчальної діяльності, які засвідчують її динаміку, а не лише абсолютні оцінки. Так розділ вчительського портфоліо: «Досягнення учня у навчанні» (сторінки: Навчання грамоти; Письмо; Математика) може вміщувати графіки швидкості читання; навчальні досягнення, фіксовані оцінкою у вигляді дробу: знаменник вказує на кількість помилок, які допустив учень у попередній роботі, а чисельник – кількість помилок у цій роботі. Іншими розділами вчительського портфоліо можуть бути такі: розділ «Соціальна компетентність учня», в якому міститимуться записи вчителя про особливості співпраці учня з однокласниками, особливості спілкування з однолітками та дорослими. При цьому важливо відмічати чинники, які призводять до труднощів у соціалізації (особливості поведінки, комунікативна діяльність), а також позитивні сторони, які слугують підґрунтям для поліпшення соціальних контактів дитини. Розділ «Суспільна робота учня» може містити перелік доручень, які дитина виконує у класі і в школі. У розділі «Творчі роботи» можуть бути як самі роботи учня, які не увійшли до учнівського портфоліо, так і фотографії робіт.

Індивідуальна програма розвитку учня з особливими освітніми потребами як основа оцінювання навчальних досягнень в інклюзивному класі

ІПР здобувача освіти з особливими освітніми потребами починається з визначення сподівань на майбутнє і життєвих планів учня. Це сподівання самого учня, його батьків, вчителів. Плани на майбутнє обов'язково повинні бути позитивними. Достатньо сформульовані плани на майбутнє можуть суттєво допомогти у визначенні і постановці довготривалих цілей. Такими цілями може бути орієнтація на майбутню професію, успішну соціальну інтеграцію й особисте життя.

Для точнішого формулювання сподівань на майбутнє дитини, батькам, вчителю потрібно поставити такі запитання:

-Про що мріє дитина з ООП?

-Які плани на майбутнє батьків дитини?

-Ким би ви хотіли бачити учня після закінчення школи ?

-Як ви бачите щасливе і повноцінне життя для дитини у майбутньому?

-Завдяки чому дитина може досягти такого життя?

-Що заважає здійсненню таких планів на майбутнє стосовно цього учня?

-Як можна усунути ці перешкоди?

З метою реалізації ефективного освітнього процесу для дітей з ООП педагоги закладів освіти повинні відстежувати досягнення учнів відповідно до очікуваних навчальних результатів (результатів із соціалізації тощо) протягом уроку, теми, проекту тощо, використовуючи різноманітні (альтернативні) методи оцінювання відповідно до потреб самих учнів.

Для учнів з ООП може знадобитись адаптація оцінювання, як можливість виявити свої компетентності, беручи участь у перевірочному заході. Для здійснення адаптації процесу оцінювання учнів з ООП педагогам варто звернути увагу на наступні особливості:

1. Адаптація оцінювання може виявитись потрібною не для всіх учнів.
2. Орієнтуватись на ІПР учня з ООП.
3. Поважати культурні цінності (традиції) учня/родини.
4. Адаптацію слід готувати завчасно, виходячи з потреб учня.
5. Обирати лише ті способи адаптації, які не заважають основній меті та змісту перевірочного завдання.
6. Дати учню з ООП можливість попрактикуватись за потребою.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Інвалідність - поняття, яке еволюціонує, інвалідність є результатом взаємодії, яка відбувається між людьми, які мають порушення здоров'я, і відносницькими та середовищними бар'єрами і яка заважає їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими .*Конвенція про права осіб з інвалідністю*

Дискримінація за ознакою інвалідності - означає будь-яке розрізнення, виключення чи обмеження з причини інвалідності, метою або результатом якого є применшення або заперечення визнання, реалізації або здійснення нарівні з іншими всіх прав людини й основоположних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, цивільній чи будь-якій іншій сфері. Вона включає всі форми дискримінації, у тому числі відмову в розумному пристосуванні. *Конвенція про права осіб з інвалідністю*

Особи з інвалідністю - особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які при взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими.

К

Конвенція про права осіб з інвалідністю

Доступність – доступ осіб з інвалідністю нарівні з іншими до фізичного оточення, до транспорту, до інформації та зв'язку, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій і систем, а також до інших об'єктів і послуг, відкритих або таких, що надаються населенню, як у міських, так і в сільських районах.

Конвенція про права осіб з інвалідністю

інвалідністю

Особа з особливими освітніми потребами - особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту.

Закон України «Про освіту»

Інклюзивне навчання - система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників.

Закон України «Про освіту»

Інклюзивне освітнє середовище - сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

Закон України «Про освіту»

Індивідуальний навчальний план - документ, що визначає послідовність, форму і темп засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії та розробляється закладом освіти у взаємодії із здобувачем освіти за наявності необхідних для цього ресурсів.

Закон України «Про освіту»

Розумне пристосування - запровадження, якщо це потрібно в конкретному випадку, необхідних модифікацій і адаптацій, з метою забезпечення реалізації особами з особливими освітніми потребами конституційного права на освіту нарівні з іншими особами.

Закон України «Про освіту»

Універсальний дизайн у сфері освіти - дизайн предметів, навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимальну придатність для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну.

Закон України «Про освіту»

Спеціальний заклад освіти - юридична особа, основним видом діяльності якої є освітня діяльність, спрямована на навчання та виховання осіб з особливими освітніми потребами, зокрема тими, що спричинені порушенням розвитку та інвалідністю.

Закон України «Про освіту»

Опорний заклад освіти - це заклад загальної середньої освіти, що має зручне розташування для підвезення дітей з інших населених пунктів, забезпечений кваліфікованими педагогічними кадрами, має сучасну матеріально-технічну і навчально-методичну базу та спроможний забезпечувати на належному рівні здобуття профільної освіти.

Закон України «Про освіту»

ЛІТЕРАТУРА

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник/ Н. М. Дятленко, Н. З. Софій, О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг.ред. М. Ф. Войцехівського.- К.: ТОВ. «Видавничий дім «Плеяди», 2015
2. Індекс інклюзії: загальноосвітній навчальний заклад: Навчально-методичний посібник/ Кол. Упорядників: Патрикеева О. О., Софій Н. З., Луценко І. В., Василяшко І. П./ Під заг.ред. Шинкаренка В. І. — К: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2013
3. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: Навчально-методичний посібник/ Т. Сак — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. — (Серія «Інклюзивна освіта»)
4. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017.

5. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі/ Данілавічюте Є. А., Литовченко С. В. – К.: ТОВ «Фірма «ECE»